

ličil zásluhy odcházejícího inspektora. Od roku 1905 působil na Žamberku, tedy dobu poměrně krátkou, ale památka jeho zapsána je v srdcích učitelstva písmem nesmazatelným. Byl zápasníkem nových ideí, rozsévatelem nových myšlenek, staral se, aby škola vysílala do života děti nadšené pro pravdu a dobro. Jako pravý filosof a lidumil ukazoval cestu k volné škole. Oddával se práci vzdělávací i mezi občanstvem. Učitelům byl otcovským přítelem, ušlechtilým rádcem a ideálním kolegou. Inspekce jeho po okresu byly čarovným proutkem, pod jehož dotekem rašila nová poupata. Jinde učitelé se radují, že je po inspekci, my jsme se těšili na inspekci... Opouští nás jako drahý otec opouští rodinu. Byli jsme jedno tělo, jedna duše, jedna rodina... Konečně rozechvělým hlasem rozloučil se s panem inspektorem ředitel měšťanské školy v Ústí nad Orlicí pan Zeiner, jenž zakončil řeč slovy: „Človče ve nejkrásnějším smyslu slova, buďte s bohem!“ Po zapění mohutného sboru „Kdo za pravdu gori“ byla slavnost ukončena a účastníci odebrali se ke společnému obědu do hotelu „U modré hvězdy“... Svého času platilo za nečeské, nedemokratické a nepokrokové stýkati se přátelsky se státním úřednictvem, neboť úřadu a úřednictva bylo zneužíváno proti národu, demokracii a pokroku. Důsledkem toho dlouho ještě vyhýbali jsme se státnímu úřednictvu, až si prorazilo cestu poznání, že by bylo bláhovým nevyužití státních úřadů ve prospěch národa a kultury, upíratí někomu češství proto, poněvadž je c. k. úředníkem.

Pan inspektor Pešek je také státním úředníkem, my se k němu s hrdostí hlásíme a pokládáme jej za svého. Byl vzorem jako c. k. úředník, jako orgán školství, jako kulturní pracovník a jako člověk. ... Byla to slavnost svého druhu jediná. Svého času psala Osvěta lidu: „Šťastné Žambersko, že má inspektora Peška!“ Již ho nemá...“

(Posel z Podhoří, roč. 25/1910, str. 3.)

Mnoho zemí, jeden stát: rodáci z Čech a Moravy jako inspektoři mimo české země¹¹⁸

Po získání potřebné kvalifikace se mohli občané habsburského soustátí uplatnit v kterékoliv zemi monarchie – platilo to i pro učitele, potažmo inspektory. Řada krajanů z českých zemí – nejčastěji z Moravy, která měla k Vídní tradičně blíže a řada abiturientů tam směřovala na studia – proto našla uplatnění ve školní službě v rakouských zemích. Přirozeně se jednalo hlavně o krajany z německojazyčných rodin nebo ty, kteří navštěvovali německé školy.

Hned dva moravští rodáci zastávali místa zemských školních inspektorů v Dolním Rakousku záhy po vydání nového školního zákona. **Moritz Alois von Becker** (1812–1887) se narodil ve Starém Městě u Šumperka. V letech 1828–1832 vystudoval ve Vídni filozofii a pedagogiku, od roku 1840 působil jako domácí učitel u knížat z Lichtenštejna, roku 1864 se stal učitelem korunního prince Rudolfa Habsburského. Vedle výuky svých vznešených žáků se ale zajímal i o dolnorakouské národní školství,

118) Zpracováno na základě údajů v publikaci Hörler, Hans. *100 Jahre Schulaufsicht in Niederösterreich*, Wien 1969.